

«ՄԵՆԴԻԱ ՌԵՍՈՒՐՍԻՍ» ՍՊԸ
ՀՀ ՎԱՅՈՑ ՁՈՐԻ ՄԱՐԶԻ ՎԱՐԴԵՆԻՄԻ ԲԱԶՄԱՄԵՏԱՂՆԵՐԻ
ՀԱՆՔԵՐԵՎԱԿՄԱՆ ՏԵՂԱՄԱՍՈՒՄ ԵՐԿՐԱԲԱՆԱՀԵՏԱԽՈՒԶԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ
ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԱՄՓՈՓ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ 2025թ.

1. Մթնոլորտային օդում փոշու մասնիկների մշտադիտարկումներ

Մթնոլորտային օդի որակի գնահատման նպատակով իրականացվել են PM2.5 և PM10 փոշու մասնիկների մշտադիտարկումներ՝ որպես երկրաբանահետախուզական աշխատանքների հնարավոր ազդեցության հիմնական ցուցանիշ: Մթնոլորտային օդի մշտադիտարկումներն իրականացվել են երեք անգամ՝ ապրիլ, հունիս և հոկտեմբեր ամիսներին, ինչը հնարավորություն է տվել գնահատել օդի որակի փոփոխությունները տարվա տարբեր սեզոններին և աշխատանքների տարբեր փուլերում: Չափումները կատարվել են դաշտային պայմաններում՝ ընտրելով այն կետերը, որտեղ առավել հավանական է փոշու առաջացումը (ճանապարհներ, աշխատանքային հարթակներ, հորատման տարածքներ):

Մշտադիտարկման արդյունքները ներկայացված են աղյուսակ 1-ում, որտեղ արտացոլված են PM2.5 և PM10 մասնիկների չափման արդյունքները, ինչպես նաև ջերմաստիճանի և խոնավության տվյալները:

Աղյուսակ 1՝ Մթնոլորտային օդի մշտադիտարկման արդյունքներ

№	Տեղանքի անվանում	Կոորդինատներ	Ամսաթիվ	PM 2.5 մգ/մ ³	ՍԹ-Կ մգ/մ ³		PM 10 մգ/մ ³	ՍԹ-Կ մգ/մ ³		Օդի ջերմաս- տիճան, °C	Խոնավու- թյուն, %
					Առ. միանվագ	Միջին օրական		Առ. միանվագ	Միջին օրական		
1	Հանքի տարածք, Գետիկվանքի մոտ 500 մետր հեռու (ղիտակետ 01)	X - 39°56'54.82" Y - 45°30'32.98" Z - 2508մ	26.04.2025	0.005	0.16	0.035	0.008	0.035	0.06	18.11	40.76
			28.06.2025	0.008	0.16	0.035	0.009	0.035	0.06	29.93	27.49
			04.10.2025	0.009	0.16	0.035	0.009	0.035	0.06	21.58	31.45
2	Հորատահրապարակ VARD-PL-01 (ղիտակետ 02)	X - 39°58'13.15" Y - 45°30'38.63" Z - 2750մ	26.04.2025	0.005	0.16	0.035	0.006	0.035	0.06	18.19	38.98
			28.06.2025	0.007	0.16	0.035	0.008	0.035	0.06	29.16	27.64
			04.10.2025	0.007	0.16	0.035	0.008	0.035	0.06	18.95	39.87
3	Հորատահրապարակ VARD-PL-02 (ղիտակետ 03)	X - 39°57'38.37" Y - 45°31'31.67" Z - 2723մ	26.04.2025	0.005	0.16	0.035	0.007	0.035	0.06	13.16	48.99
			28.06.2025	0.008	0.16	0.035	0.008	0.035	0.06	30.41	26.58
			04.10.2025	0.006	0.16	0.035	0.007	0.035	0.06	17.60	39.24
4	Հանքի տարածքում, հորատահրապարակ- ների տարաքնների կենտրոնում (ղիտակետ 04)	X - 39°58'5.77" Y - 45°31'13.21" Z - 2797մ	26.04.2025	0.006	0.16	0.035	0.006	0.035	0.06	13.65	47.01
			28.06.2025	0.006	0.16	0.035	0.007	0.035	0.06	30.87	26.12
			04.10.2025	0.007	0.16	0.035	0.008	0.035	0.06	22.26	30.46
5	Գետիկվանքի մոտ (ղիտակետ 05)	X - 39°56'50.45" Y - 45°30'20.22" Z - 2501մ	26.04.2025	0.007	0.16	0.035	0.009	0.035	0.06	16.58	46.60
			28.06.2025	0.019	0.16	0.035	0.017	0.035	0.06	32.83	22.14
			04.10.2025	0.006	0.16	0.035	0.007	0.035	0.06	22.22	30.09
6	Հանքից մոտ 500 մետրից հեռու (ղիտակետ 06)	X - 39°56'7.78" Y - 45°30'49.92" Z - 2332մ	26.04.2025	0.006	0.16	0.035	0.008	0.035	0.06	15.66	43.50
			28.06.2025	0.007	0.16	0.035	0.008	0.035	0.06	31.86	25.90
			04.10.2025	0.006	0.16	0.035	0.007	0.035	0.06	24.80	30.50
7	Վարդահովիտ գյուղ (ղիտակետ 07)	X - 39°53'59.04" Y - 45°29'9.33" Z - 2093մ	26.04.2025	0.007	0.16	0.035	0.008	0.035	0.06	18.72	38.91
			28.06.2025	0.010	0.16	0.035	0.009	0.035	0.06	0.010	0.16
			04.10.2025	0.007	0.16	0.035	0.008	0.035	0.06	20.37	36.18
8	Հանքի տարածքում, հորատահրապարակի մոտ VDD-10	X- 39°58'30.059" Y- 45°30'38.652"	04.10.2025	0.009	0.16	0.035	0.009	0.035	0.06	18.28	38.93

2. Աղմուկի և թրթռման մակարդակի մշտադիտարկման արդյունքներ

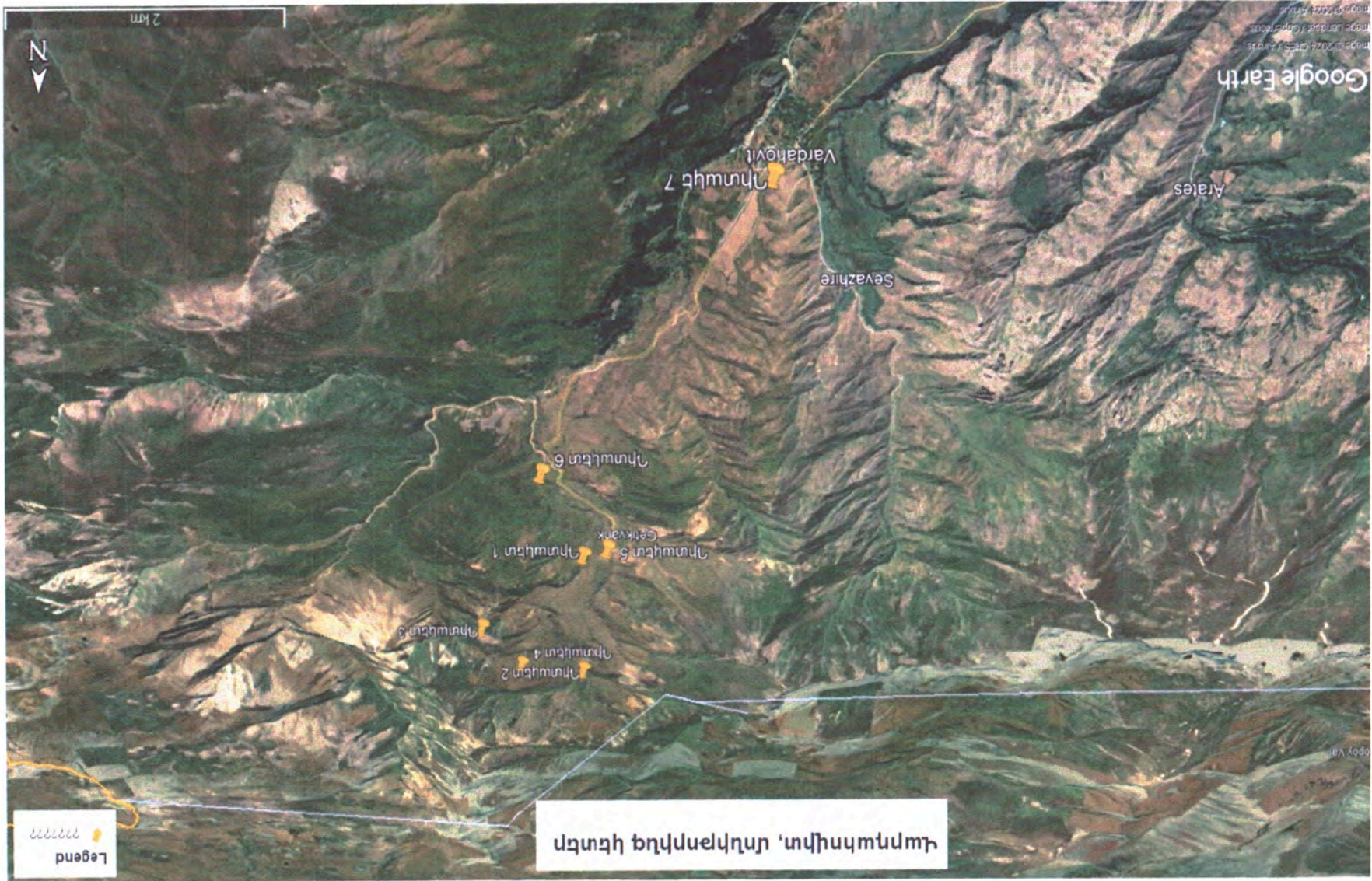
Երկրաբանահետախուզական աշխատանքների ընթացքում շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ֆիզիկական ազդեցությունների գնահատման նպատակով իրականացվել են աղմուկի և թրթռման մակարդակի գործիքային չափումներ: Մշտադիտարկումներն իրականացվել են ծրագրի տարբեր փուլերում՝ աշխատանքային տարածքներում և դրանց հարակից հատվածներում:

Աղմուկի մակարդակի չափումներն իրականացվել են երեք անգամ՝ ապրիլ, հունիս և հոկտեմբեր ամիսներին (ցերեկային ժամերին): Չափման արդյունքները ներկայացված են աղյուսակ 2-ում:

Աղյուսակ 2՝ Աղմուկի և թրթռման մակարդակի չափման արդյունքներ

№	Տեղանքի անվանումը	Կոորդինատներ	Ամսաթիվ	Աղմուկ, դԲ	Թրթռման արագացում	
					մ/վրկ ²	դԲ
1	Հանքի տարածք, Գետիկվանքի մոտ 500 մետր հեռու (դիտակետ 01)	X - 39°56'54.82" Y - 45°30'32.98" Z - 2508մ	26.04.2025	47.8	0	0
			28.06.2025	39.7	0	0
			04.10.2025	38.1	0	0
2	Հորատահրապարակ VARD-PL-01 (դիտակետ 02)	X - 39°58'13.15" Y - 45°30'38.63" Z - 2750մ	26.04.2025	39.8	0	0
			28.06.2025	40.4	0	0
			04.10.2025	37.4	0	0
3	Հորատահրապարակ VARD-PL-02 (դիտակետ 03)	X - 39°57'38.37" Y - 45°31'31.67" Z - 2723մ	26.04.2025	39.1	0	0
			28.06.2025	37.8	0	0
			04.10.2025	38.7	0	0
4	Հանքի տարածքում, հորատահրապարակների տարաքների կենտրոնում (դիտակետ 04)	X - 39°58'5.77" Y - 45°31'13.21" Z - 2797մ	26.04.2025	40.2	0	0
			28.06.2025	36.9	0	0
			04.10.2025	35.6	0	0
5	Գետիկվանքի մոտ (դիտակետ 05)	X - 39°56'50.45" Y - 45°30'20.22" Z - 2501մ	26.04.2025	37.6	0	0
			28.06.2025	40.7	0	0
			04.10.2025	35.8	0	0
6	Հանքից մոտ 1000 մետրից հեռու (դիտակետ 06)	X - 39°56'7.78" Y - 45°30'49.92" Z - 2332մ	26.04.2025	52.2	0	0
			28.06.2025	50.5	0	0
			04.10.2025	42.7	0	0
7	Վարդահովիտ գյուղ (դիտակետ 07)	X - 39°53'59.04" Y - 45°29'9.33" Z - 2093մ	26.04.2025	39.2	0	0
			28.06.2025	47.1	0	0
			04.10.2025	46.5	0	0
8	Հանքի տարածքում, հորատահրապարակի մոտ VDD-10	X - 39°58'30.059" Y - 45°30'38.652"	04.10.2025	65.8	0	0

Վարդգեսի և Գեղամազի շրջանում գտնվող լճերի և գետերի տեղագրությունը

Վարդգեսի և Գեղամազի շրջանում գտնվող լճերի և գետերի տեղագրությունը

3. Մակերևութային ջրերի մշտադիտարկումներ

Մակերևութային ջրերի որակի գնահատման նպատակով իրականացվել են համապատասխան մշտադիտարկման աշխատանքներ, որոնք ընդգրկել են ջրային օբյեկտների վիզուալ գննությունը, ջրի նմուշառումը, նմուշների պատշաճ տեղափոխումը և լաբորատոր վերլուծությունը: Մշտադիտարկումների նպատակն է եղել գնահատել երկրաբանահետախուզական աշխատանքների հնարավոր ազդեցությունը մակերևութային ջրերի որակի վրա և ապահովել շրջակա միջավայրի պահպանության նորմատիվ պահանջների պահպանումը:

Նմուշառման կետերի ընտրությունն իրականացվել է՝ հաշվի առնելով հանքի տարածքով անցնող, ինչպես նաև տարածք մտնող և դուրս եկող մակերևութային ջրերի հոսքերը, դրանց ուղղությունը և հիդրոլոգիական առանձնահատկությունները: Այդ հիմքով ընտրվել են 6 դիտակետեր (տե՛ս քարտեզ 2), որոնք հնարավորություն են տալիս ամբողջական պատկերացում կազմել մակերևութային ջրերի որակի հնարավոր փոփոխությունների վերաբերյալ:

Մակերևութային ջրերի նմուշառումն իրականացվել է երեք անգամ՝ ապրիլ, հունիս և հոկտեմբեր ամիսներին, ինչը հնարավորություն է տվել գնահատել ջրերի որակն աշխատանքների իրականացման տարբեր ժամանակահատվածներում:

Մակերևութային ջրերի քիմիական և ֆիզիկաքիմիական անալիզների արդյունքները ներկայացված են աղյուսակ 3-ում, որտեղ ամփոփված են ուսումնասիրված հիմնական ցուցանիշները: Ստացված տվյալները հիմք են հանդիսանում մակերևութային ջրերի վիճակի գնահատման և անհրաժեշտության դեպքում լրացուցիչ կանխարգելիչ կամ մեղմման միջոցառումների մշակման համար:

№	Տեղանքը	Կոորդինատներ	Նմուշարկման օր	pH	Չոր քաշը, գ/դմ ³				
						Ag	Al	As	Ba
1	Հանքի տարածքի մեջ առու 1	X - 39° 58.426' Y - 45° 30.712' Z - 2698մ	26.04.2025	8.14	0.101	-	0.384	0.000	0.000
			28.06.2025	7.7	0.046	0.000	0.065	0.000	0.026
			04.10.2025	7.7	-	0.000	0.038	0.000	0.016
2	Հանքի տարածքի մեջ առու 2	X - 39° 57.123' Y - 45° 30.379' Z - 2478մ	26.04.2025	7	0.021	-	0.386	0.000	0.000
			28.06.2025	7.8	0.058	0.000	0.104	0.000	0.025
			04.10.2025	8.0	-	0.000	0.000	0.000	0.024
3	Գետահովիտի տարածքից առու 3	X - 39° 56.224' Y - 45° 30.736' Z - 2319մ	26.04.2025	8.14	0.101	-	0.719	0.000	0.000
			28.06.2025	7.8	0.054	0.004	0.128	0.000	0.031
			04.10.2025	8.0	-	0.000	0.000	0.000	0.035
4	Հանքի բոլոր ջրերը խառնվելուց հետո	X - 39° 55.632' Y - 45° 30.876' Z - 2241մ	26.04.2025	7.679	0.089	-	0.825	0.000	0.003
			28.06.2025	7.8	0.042	0.002	0.061	0.000	0.022
			04.10.2025	8.1	-	0.000	0.004	0.000	0.025
5	Վարդահովիտ գյուղի մոտից մինչև խառնվելը Արփա Սևան	X - 39° 54.233' Y - 45° 29.735' Z - 2002մ	26.04.2025	8.019	0.102	-	0.845	0.011	0.000
			28.06.2025	7.9	0.058	0.001	0.312	0.009	0.027
			04.10.2025	8.0	-	0.000	0.146	0.020	0.013
6	Արփա Սևան բոլոր ջրերը խառնվելուց հետո	X - 39° 53.880' Y - 45° 29.316' Z-1939մ	26.04.2025	7.796	0.135	-	0.608	0.002	0.000
			28.06.2025	7.8	0.063	0.001	0.183	0.014	0.030
			04.10.2025	7.9	-	0.000	0.000	0.019	0.012

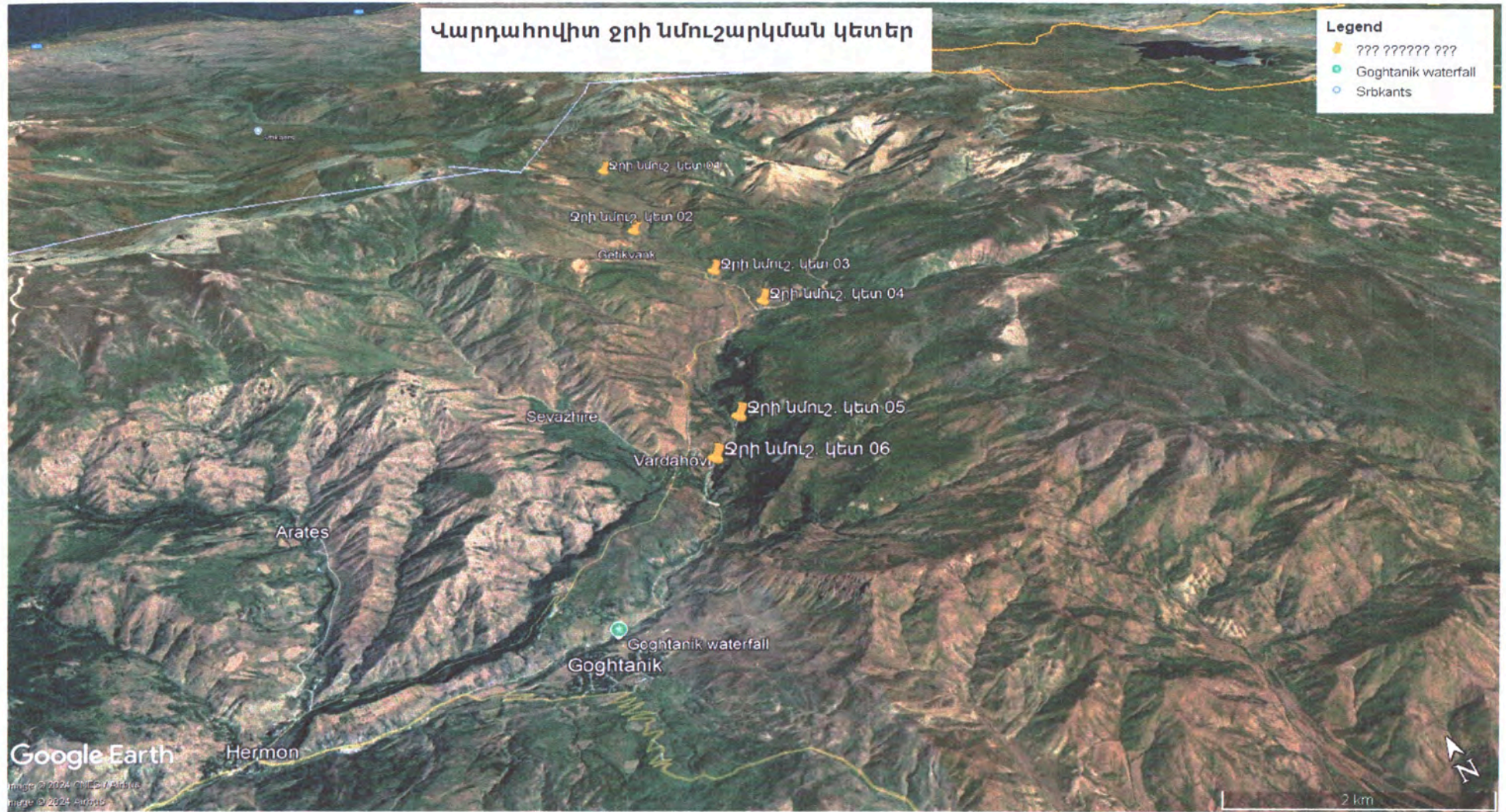

№	Տեղանքը	Կոորդինատներ	Նմուշարկման օր					
				Mn	Mo	Na	Ni	P
1	Հանքի տարածքի մեջ առու 1	X- 39° 58.426' Y- 45° 30.712' Z-2698մ	26.04.2025	0.009	0.002	4.549	0.000	0.024
			28.06.2025	0.004	0.005	11.182	0.000	0.029
			04.10.2025	0.011	0.004	5.694	0.001	0.013
2	Հանքի տարածքի մեջ առու 2	X-39° 57.123' Y-45° 30.379' Z-2478մ	26.04.2025	0.007	0.005	5.317	0.000	0.015
			28.06.2025	0.004	0.004	10.087	0.000	0.038
			04.10.2025	0.004	0.009	6.841	0.003	0.007
3	Գետահովիտի տարածքից առու 3	X- 39° 56.224' Y- 45° 30.736' Z-2319մ	26.04.2025	0.006	0.004	4.718	0.000	0.041
			28.06.2025	0.004	0.002	10.282	0.000	0.071
			04.10.2025	0.016	0.014	7.723	0.001	0.037
4	Հանքի բոլոր ջրերը խառնվելուց հետո	X- 39° 55.632' Y-45° 30.876' Z-2241մ	26.04.2025	0.008	0.005	6.327	0.000	0.027
			28.06.2025	0.004	0.007	11.359	0.000	0.024
			04.10.2025	0.004	0.002	7.499	0.002	0.027
5	Վարդահովիտ գյուղի մոտից մինչև խառնվելը Արփա Սևան	X- 39° 54.233' Y- 45° 29.735' Z-2002մ	26.04.2025	0.007	0.005	7.524	0.000	0.041
			28.06.2025	0.007	0.008	13.831	0.000	0.047
			04.10.2025	0.005	0.012	8.873	0.005	0.035
6	Արփա Սևան բոլոր ջրերը խառնվելուց հետո	X- 39° 53.880' Y-45° 29.316' Z - 1939մ	26.04.2025	0.005	0.005	6.481	0.000	0.041
			28.06.2025	0.006	0.005	14.751	0.000	0.038
			04.10.2025	0.003	0.007	7.353	0.001	0.027

Աղյուսակ 3-ի շարունակություն՝ Մակերևութային ջրերի մշտադիտարկման արդյունքներ

Մետաղների պարունակություն, ppm

Pb	S	Sb	Sc	Sn	Sr	Ti	V	W	Y	Zn	Zr
0.000	4.616	0.001	0.000	0.000	0.091	0.017	0.001	0.002	0.000	0.002	0.000
0.003	7.166	0.011	0.000	0.000	0.074	0.002	0.001	0.002	0.000	0.002	0.000
0.000	15.313	0.000	0.000	0.000	0.220	0.000	0.000	0.019	0.000	0.002	0.000
0.000	4.353	0.008	0.000	0.004	0.094	0.013	0.002	0.013	0.000	0.000	0.000
0.000	8.689	0.013	0.000	0.003	0.100	0.004	0.002	0.007	0.000	0.002	0.000
0.000	14.367	0.010	0.000	0.003	0.184	0.000	0.002	0.007	0.000	0.009	0.000
0.000	2.200	0.000	0.000	0.000	0.060	0.027	0.002	0.008	0.000	0.000	0.001
0.003	5.151	0.006	0.000	0.008	0.077	0.004	0.001	0.012	0.000	0.001	0.000
0.000	12.061	0.001	0.000	0.000	0.158	0.000	0.000	0.000	0.001	0.005	0.000
0.000	8.121	0.000	0.000	0.000	0.173	0.024	0.005	0.020	0.000	0.001	0.002
0.000	4.625	0.004	0.000	0.005	0.060	0.001	0.002	0.007	0.000	0.000	0.000
0.000	18.248	0.002	0.000	0.000	0.230	0.000	0.000	0.000	0.000	0.011	0.000
0.000	4.439	0.000	0.000	0.000	0.156	0.028	0.004	0.016	0.001	0.001	0.002
0.000	4.235	0.000	0.000	0.001	0.082	0.012	0.004	0.011	0.000	0.001	0.000
0.002	5.072	0.000	0.000	0.005	0.115	0.006	0.000	0.015	0.000	0.008	0.000
0.000	3.632	0.000	0.000	0.000	0.121	0.017	0.004	0.021	0.000	0.002	0.001
0.000	4.802	0.000	0.000	0.004	0.096	0.005	0.004	0.010	0.000	0.001	0.000
0.000	5.638	0.009	0.000	0.003	0.121	0.000	0.000	0.001	0.000	0.009	0.000

Քարտեզ 2՝ Մակերևութային ջրերի մշտադիտարկման դիտակետեր

4. Հողերի մշտադիտարկում

Հողային ծածկույթի մշտադիտարկումն իրականացվում է երկրաբանահետախուզական աշխատանքների ընթացքում շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցությունը գնահատելու նպատակով: Հողային ռեսուրսների մշտադիտարկման շրջանակում ընտրվել են 3 դիտակետեր, որոնք ընդգրկում են Վարդահովիտ գյուղի վարչական տարածքի և հանքի հարակից տարածքները՝ թույլ տալով գնահատել հողի քիմիական առանձնահատկությունների փոփոխությունները: Հողի նմուշառումն իրականացվել է երկու անգամ՝ հուլիս և հոկտեմբեր ամիսներին:

Դիտակետերի գտնվելու կոորդինատները ներկայացված են աղյուսակ 4-ում (տե՛ս քարտեզ 3):

Աղյուսակ 4՝ Հողի մշտադիտարկման կոորդինատներ

Նմուշի համար	Տեղանքի անվանում	Կոորդինատներ		
		X	Y	Z, մետր
Նմուշ 01	Վարդահովիտ գյուղի վերջնամասից	39°54'14.94"	45°29'20.10"	2084
Նմուշ 02	Հանքի տարածքից	39°57'49.08"	45°30'46.20"	2672
Նմուշ 03	Գետահովիտ տարածքից	39°57'0.24"	45°30'18.36"	2497

Ուսումնասիրված հողի նմուշների արդյունքները ներկայացված են աղյուսակ 5-ում:

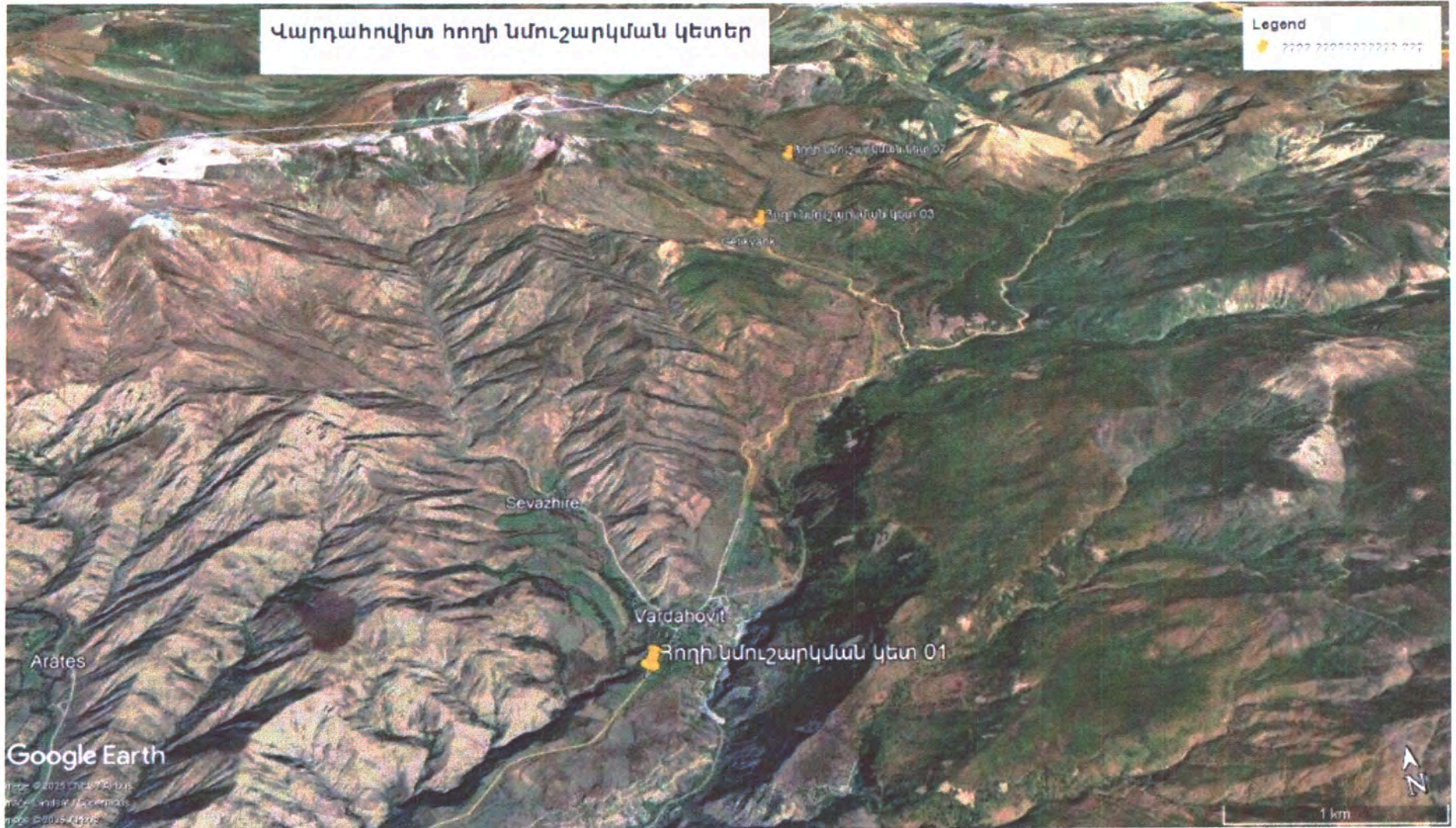
Աղյուսակ 5՝ Հողի նմուշների քիմիական փորձարկումների արդյունքներ

№	Փորձարկված ցուցանիշի անվանում	Ամսաթիվ	Չափման միավոր	Նմուշ 01	Նմուշ 02	Նմուշ 03
Պարունակություն						
1	Լիթիում, Li	03.07.2025	մգ/կգ	10.49	20.10	15.89
		30.10.2025	մգ/կգ	19.15	23.11	20.68
2	Բերիլիում, Be	03.07.2025	մգ/կգ	0.901	1.936	1.484
		30.10.2025	մգ/կգ	1.597	2.079	1.882
3	Բոր, B	03.07.2025	մգ/կգ	<10	<10	<10
		30.10.2025	մգ/կգ	<10	<10	<10
4	Նատրիում, Na	03.07.2025	մգ/կգ	8092.002	11123.92	13190.23
		30.10.2025	մգ/կգ	8069.47	8424.22	6349.59
5	Մագնեզիում, Mg	03.07.2025	մգ/կգ	3558.80	3563.14	5542.015
		30.10.2025	մգ/կգ	3988.88	4951.44	2664.52
6	Ալյումին, Al	03.07.2025	մգ/կգ	40.20	52.93	60.63
		30.10.2025	մգ/կգ	36887.18	49013.18	32870.05
7	Ֆոսֆոր, P	03.07.2025	մգ/կգ	500.96	866.48	1063.86
		30.10.2025	մգ/կգ	513.48	952.55	1272.88
8	Կալիում, K	03.07.2025	մգ/կգ	8989.47	16443.21	16646.32
		30.10.2025	մգ/կգ	8793.52	11486.07	10658.81
9	Կալցիում, Ca	03.07.2025	մգ/կգ	7806.88	4721.32	8581.38
		30.10.2025	մգ/կգ	7308.74	6275.78	1729.86

№	Փորձարկված ցուցանիշի անվանում	Ամսաթիվ	Չափման միավոր	Նմուշ 01	Նմուշ 02	Նմուշ 03
10	Տիտան, Ti	03.07.2025	մգ/կգ	3037.62	4947.043	4668.26
		30.10.2025	մգ/կգ	3723.91	4564.65	3590.14
11	Վանադիում, V	03.07.2025	մգ/կգ	82.87	103.82	155.73
		30.10.2025	մգ/կգ	109.03	144.67	156.09
12	Քրոմ, Cr	03.07.2025	մգ/կգ	33.51	56.03	41.64
		30.10.2025	մգ/կգ	58.11	61.03	43.78
13	Երկաթ, Fe	03.07.2025	մգ/կգ	21243.19	26968.59	34929.74
		30.10.2025	մգ/կգ	23573.24	28754.14	24802.23
14	Մանգան, Mn	03.07.2025	մգ/կգ	576.65	777.15	901.46
		30.10.2025	մգ/կգ	465.16	519.09	721.84
15	Կոբալտ, Co	03.07.2025	մգ/կգ	12.45	16.99	17.41
		30.10.2025	մգ/կգ	14.76	14.59	14.93
16	Նիկել, Ni	03.07.2025	մգ/կգ	26.09	45.22	28.75
		30.10.2025	մգ/կգ	43.42	48.76	40.70
17	Պղինձ, Cu	03.07.2025	մգ/կգ	39.46	57.52	85.40
		30.10.2025	մգ/կգ	36.46	44.88	101.74
18	Ցինկ, Zn	03.07.2025	մգ/կգ	42.77	60.77	73.29
		30.10.2025	մգ/կգ	42.64	73.93	81.63
19	Արսեն, As	03.07.2025	մգ/կգ	<0.1	3.431	3.275
		30.10.2025	մգ/կգ	<0.1	<0.1	18.10
20	Սելեն, Se	03.07.2025	մգ/կգ	1.794	3.682	1.927
		30.10.2025	մգ/կգ	<0.1	0.114	2.790
21	Ստրոնցիում, Sr	03.07.2025	մգ/կգ	122.34	140.51	144.59
		30.10.2025	մգ/կգ	102.43	112.00	52.96
22	Մոլիբդեն, Mo	03.07.2025	մգ/կգ	<0.1	<0.1	<0.1
		30.10.2025	մգ/կգ	<0.1	<0.1	<0.1
23	Կադմիում, Cd	03.07.2025	մգ/կգ	0.202	0.320	0.424
		30.10.2025	մգ/կգ	0.161	0.281	0.228
24	Անագ, Sn	03.07.2025	մգ/կգ	<1	<1	<1
		30.10.2025	մգ/կգ	<1	1.170	1.099
25	Ծարիր, Sb	03.07.2025	մգ/կգ	0.201	0.703	0.761
		30.10.2025	մգ/կգ	0.465	0.703	2.192
26	Բարիում, Ba	03.07.2025	մգ/կգ	186.31	237.07	249.28
		30.10.2025	մգ/կգ	215.11	243.84	131.59
27	Կապար, Pb	03.07.2025	մգ/կգ	9.449	21.98	18.51
		30.10.2025	մգ/կգ	11.07	16.40	20.83
28	Բիսմութ, Bi	03.07.2025	մգ/կգ	<0.1	0.253	0.216
		30.10.2025	մգ/կգ	<0.1	<0.1	0.184
29	Ուրան, U	03.07.2025	մգ/կգ	0.428	1.615	0.964
		30.10.2025	մգ/կգ	0.748	1.600	1.221
30	Ծծումբ, S	03.07.2025	մգ/կգ	698.08	451.6	573.82
31	Սիլիցիում, Si	03.07.2025	մգ/կգ	24.82	24.69	24.25

№	Փորձարկված ցուցանիշի անվանում	Ամսաթիվ	Չափման միավոր	Նմուշ 01	Նմուշ 02	Նմուշ 03
32	Հումուս	03.07.2025	մգ/կգ	4.92	5.70	5.40
33	Խոնավություն	30.10.2025	%	6.92	5.17	3.37
34	Ֆտորիդ իոն.	30.10.2025	մգ/կգ	1.600	1.325	0.790
35	Սուլֆատ իոն	30.10.2025	մգ/կգ	28.990	24.335	8.850
36	Քլորիդ իոն	30.10.2025	մգ/կգ	13.550	21.600	3.795
37	Նիտրատ իոն	30.10.2025	մգ/կգ	171.377	169.135	7.800
38	Նիտրիտ իոն	30.10.2025	մգ/կգ	7.030	1.860	0.815
39	Բրոմիդ իոն	30.10.2025	մգ/կգ	0.360	0.390	0.370
40	Ֆոսֆատ իոն	30.10.2025	մգ/կգ	4.970	<0.25	<0.25
<i>Պարունակություն ջրային մզվածքում</i>						
41	pH	03.07.2025		6.20	5.07	5.34
		30.10.2025		6.91	5.87	5.24
42	Էլ. հաղորդականություն	03.07.2025	μS/սմ	100	75	80
		30.10.2025	μS/սմ	153.1	134.7	20.6
43	Հանքայնացում, TDS	03.07.2025	մգ/կգ	77	49	66
44	Քլորիդ, Cl ⁻	03.07.2025		52.18	34.80	34.80
45	Չոր մնացորդ	03.07.2025	%	0.168	0.132	0.144
46	Աղակալվածություն	03.07.2025	%	0.089	0.029	0.043
47	Նատրիում, Na	03.07.2025	մգ/կգ	37.29	20.03	24.77
48	Կալիում, K	03.07.2025	մգ/լ	16.0	13.91	48.35

Քարտեզ 3-ում ներկայացված է հողի մշտադիտարկման/ նմուշառման դիտակետերը:

Քարտեզ 3՝ Հողի մշտադիտարկման դիտակետեր

5. Գոյացող թափոնների վերաբերյալ տեղեկատվություն

Վարդենիսի բազմամետաղների հանքերնակման երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների ընթացքում գոյանում են տարբեր տեսակի թափոններ, որոնք պահանջում են պատշաճ կառավարում՝ շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցությունը նվազագույնի հասցնելու նպատակով: Գոյացող թափոնների հիմնական տեսակներն են՝

- Բանեցված/օգտագործված քսայուղեր և նավթամթերքի մնացորդներ – նավթամթերքների արտահոսքի ռիսկի բացառման համար վառելիքի լիցքավորման և քսայուղերի փոխարինման աշխատանքները կատարվում են մոտակա բնակավայրերում, համապատասխան ծառայություններ մատուցող կայաններում: Տեխնոլոգիական գործընթացից առաջացած բանեցված/օգտագործված յուղերն ու քսայուղերը հավաքվում են հատուկ մետաղյա տարողություններում (տակառներում)՝ հետագա ուտիլիզացման կամ երկրորդական վերամշակման նպատակով: Այդ աշխատանքները կատարվելու են մասնագիտացված ընկերությունների կողմից՝ պայմանագրային հիմունքներով:
- Մերենաների, հորատման հաստոցների և այլ սարքավորումների հնամաշ դետալներ և մասեր – տեխնիկական սպասարկումից կամ սարքավորումների հնամաշությունից առաջացող մետաղական մասերը դասվում են որպես մետաղի ջարդոն: Ալմաստյա թագազլիսիկների և կարծր համաձուլվածքի թագազլիսիկների մնացորդները հավաքվում են և տեղափոխվում ժամանակավոր պահեստ՝ հետագայում վերամշակող ընկերությանը տրամադրելու նպատակով, կրկին պայմանագրային հիմունքներով:
- Կենցաղային թափոններ – աշխատակիցների կողմից առաջացած կենցաղային թափոնները հավաքվում են հատուկ անթափանց պոլիէթիլենային տոպրակներում՝ (մինչև 35 լ տարողությամբ) և ընկերության սեփական տրանսպորտային միջոցներով տեղափոխվում մոտակա թույլատրված աղբավայրեր:
- Հողաբուսական շերտի հեռացում մակաբացման ընթացքում – մակաբացման կամ հողային աշխատանքների ընթացքում տարածքի վերին հողաբուսական շերտն առանձնացվում և հեռացվում է աշխատանքների ազդեցությունից պաշտպանելու նպատակով: Հեռացված շերտը պահվում է առանձին կույտերի տեսքով, ապահովելով դրա կայունությունը՝ հետագա հնարավոր օգտագործման կամ տարածքի վերականգնման նպատակով: Մակաբացման ապարներն որպես ընդերքօգտագործման թափոն չեն դիտարկվում, քանի որ մակերևութային փորվածքի անցումից, հորատումից, փաստագրումից և նմուշարկումից անմիջապես հետո կատարվելու են հետլցման և ռեկուլտիվացման աշխատանքներ:

Աղյուսակ 6-ում ներկայացված է Վարդենիսի հանքերնակման երկրաբանական ուսումնասիրության ընթացքում առաջացող թափոնների տեսակները, ծավալներն ու դրանց հետագա կառավարումը:

Աղյուսակ 6՝ Գոյացող թափոնների վերաբերյալ տեղեկատվություն

№	Թափոնի անվանում	Թափոնի ծածկագիր և վտ. դաս	Գոյացող քանակություն	Չ/Մ	Մեկնաբանություն
1	Չտեսակավորված պողպատ պարունակող թափոններ (այդ թվում՝ պողպատի փոշի)	35120111 01 00 4	10-15	Հատ	Ալմաստյա թագազլիսիկների մնացորդներ
			15-18	Հատ	Կարծր համաձուլվածքի թագազլիսիկների մնացորդներ

№	Թափոնի անվանում	Թափոնի ծածկագիր և վտ. դաս	Գոյացող քանակություն	Չ/Մ	Մեկնաբանություն
2	Բանեցված շարժիչների յուղերի թափոններ	54100201 02 03 3	450-550	Լիտր	Օգտագործված դիզելային և բենզինային շարժիչների յուղեր

6. Կենսաբազմազանության ուսումնասիրության արդյունքներ

2025թ.-ի հունիսին բուսաբանական ուսումնասիրություններ կատարելու նպատակով ՀՀ ԳԱԱ-ի համապատասխան մասնագետների կողմից կատարվել են այցեր դեպի ՀՀ Վայոց ձորի մարզի Վարդենիսի բազմամետաղների երկրաբանահետախուզական աշխատանքների իրականացման համար ուսումնասիրվող տարածք: Այցի ընթացքում դիտարկվել են ուշ գարնանային բուսատեսակներ ծաղկման շրջանում, այդ թվում՝ *Doronicum macriphyllum*, *Geum rivale*, *Diphelypaea tournefortii*, *Dactylorhiza euxiana*, *Orchis mascula*, *Geranium platypetalum*, *Primula algida*, *Primula veris* subsp. *macrocalix*, *Caltha polypetala*, *Cardamine uliginosa* և այլն: Ծաղկման փուլում էր նաև ՀՀ Բույսերի Կարմիր գրքում գրանցված *Smirniposis armena* բուսատեսակը: Հայցվող տարածքն անմիջական սահմաններ չունի պետական պահպանվող տարածքների հետ:

Հավելված 1-ում ներկայացված է վերոնշյալ մասնագետների կողմից կատարած ուսումնասիրության արդյունքների հիման վրա տրված հաշվետվությունը:

Տեղեկատվությունը ներկայացրեց՝

«Մենդիա Ռեսուրսիս» ՍՊԸ, ՀՀ, ք. Երևան, Ռոստովյան 9, (+374) 10 43 23 12, info@mendiaresources.am
(գտնվելու և գործունեության իրականացման վայրը, հեռախոսահամարը, կայքը, էլեկտրոնային հասցեն՝ առկայության դեպքում)

Ղեկավար՝ «Մենդիա Ռեսուրսիս» ՍՊԸ տնօրեն, Տիգրան Ավետիսյան 19.06.2026թ.
(պաշտոնը, անունը, ազգանունը) (ստորագրությունը, ամիսը, ամսաթիվը, տարեթիվը)

Բուսական աշխարհ

ՀՀ ԳԱԱ-ի համապատասխան մասնագետների կողմից կատարվել են այցեր դեպի ՀՀ Վայոց ձորի մարզի Վարդենիսի բազմամետաղների երկրաբանահետախուզական աշխատանքների իրականացման համար հայցվող տարածք 2025թ.-ի հունիս 1-ին՝ բուսաբանական ուսումնասիրություններ կատարելու նպատակով:

Հայցվող տարածքը գտնվում է Եղեգիս խոշորացված համայնքի Վարդահովիտ գյուղի վարչական տարածքում, 2100-3250 մ բացարձակ բարձրությունների վրա:

Ըստ Հայաստանի ֆլորիստական շրջանների, այն գտնվում է Դարալագյազի ֆլորիստական շրջանում (Թախտաջյան, 1954): Հայցվող տարածքում հանդիպող բուսականության տիպերն են մերձալպյան և ալպյան մարգագետինները: Անտառային բուսականությունը մեծ մակերեսներ չի զբաղեցնում, առկա է մեկ հատվածով: Հանդիպում են նաև ինտրոզոնալ բուսականության տիպեր՝ ջրա-ճահճային և պետրոֆիլ: Տարածքում կան նաև խախտված բուսականությամբ աճելավայրեր:

Մերձալպյան մարգագետինները ներկայացված են դաշտավուկազգի, տարախոտադաշտավուկազգի ֆորմացիաներով, իսկ բարձրալպյան մարգագետինները՝ տարախոտադաշտավուկաբոշխային գորգերով:

Անցած տարվա այցելությունների ժամանակ տրվել են բուսատեսակների անվանումներ, որոնք հանդիպել են անտառային և աշնանային ժամանակահատվածում: Այս այցելության ժամանակ դիտարկվել են ուշ զարնանային բուսատեսակներ ծաղկման շրջանում: Դրանցից են Դորունաճ խոշորատերև Տուրնեֆորի (*Diphelypaea tournefortii* (Desf.) Nicolson, Դակտիլորիզ էլքսինյան տափակաթերթիկ (*Geranium platypetalum* Fisch. et Meyer), Գնարբուկ սառը (*Primula Ոսկեծաղիկ բազմաթերթիկ* (*Caltha polypetala* Hochst.), Դաշտակոտեմ ճահճային բուսատեսակներ, ինչպիսիք են՝ Իշակաթնուկ Սեզիերի (*Euphorbia seguierana* Nevsi), Կատվախոտ սխտորուկատերև (*Valeriana allariifolia* Adams), Սապիրակ արևբուրիկատերև (*Spiraea hypericifolia* L.), Սզնի Մեյերի (*Crataegus meyeri* Pojark.), Ոջլադեղ Վիլհելմսի (*Pedicularis wilhelmsiana* Fisch. et Mey.) և այլն: Ծաղկման փուլում էր նաև տարախոտ հանդիպող, ՀՀ Բույսերի Կարմիր գրքում գրանցված, Սմիրնիոպսիս հակական (*Smirniposis armena* Schischk.) բուսատեսակը:

Տարածքի լուսանկարներ

Տարածքում հանդիպող բուսատեսակներ

Եղբայրարյուն
Տուրնեֆորի

Շահոքրամ գետային

Դակտիլորիզ Էվքսինյան

Դաշտակոտեմ ճահճային

Խորդենի
տափակաթերթիկ

Դորունաճ խոշորատերև

Սգնի Մեյերի

Խոլորձ արական

Ոջլադեղ Վիլհելմսի

Իշակաթնուկ Սեգիերի

Կատվախոտ
սխտորուկատերև

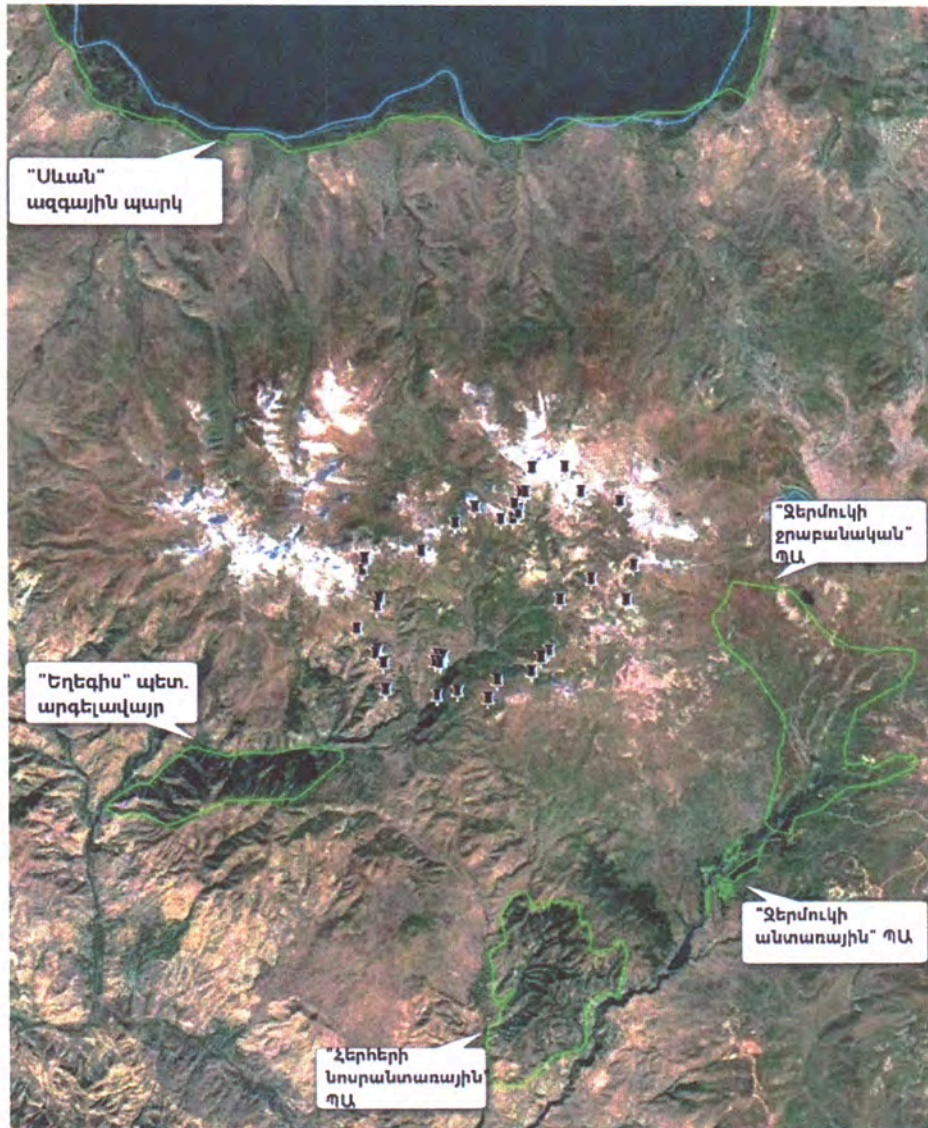

Գնարբուկ սառը

ՀՀ բույսերի Կարմիր գրքում գրանցված բուսատեսակներ

Սմիրնիոպսիս հակական (*Smirniposis armena* Schischk.)

Ինչպես նշվել էր նախորդ հաշվետվության մեջ, Վարդենիսի հանքային երևակման համար հայցվող տարածքը անմիջական սահմաններ ԲՀՊՏ-ների հետ չունի: Տեղամասից 4.5 կմ հեռավորության վրա գտնվում է «Ջերմուկի ջրաբանական» պետական արգելավայրը, 8.5 – 9.0 կմ հեռավորության վրա՝ «Հերիերի նոսրանտառային» պետական արգելավայրը, 3.8 – 4.0 կմ հեռավորության վրա՝ պարկը»:

Հետագայում տարածքի շահագործման ժամանակ Սմիրնիոպսիս հակական կլինեն բնապահպանական միջոցառումների կիրառում:

Կատարող՝ ՀՀ ԳԱԱ Ա.Լ. Թախտաջյանի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող, կ.գ.թ. Մերինե Սարգսյան *Մ. Սարգսյան*